

ĐỀ CƯƠNG ÔN TẬP HỌC KÌ II MÔN NGỮ VĂN LỚP 7

I. Phần văn bản

1. Tục ngữ

TT	Tục ngữ	Nội dung	Nghệ thuật	Ví dụ
1	Tục ngữ về thiên nhiên và lao động sản xuất	Phản ánh, truyền đạt những kinh nghiệm quý báu của nhân dân trong việc quan sát các hiện tượng thiên nhiên và trong lao động sản xuất.	- Lối nói ngắn gọn, có nhịp điệu, giàu hình ảnh. - Sử dụng các PPTT: So sánh, ẩn dụ.	-Đêm tháng năm...đã tối. - Mau sao...thì mưa. - Ráng mỡ ...thì giữ. - Tháng bảy...lại lụt. - Tắc đất, tắc vàng.
2	Tục ngữ về con người và xã hội	-Tôn vinh giá trị con người, đưa ra nhận xét, lời khuyên về những phẩm chất lối sống mà con người cần phải có.	- Giàu hình ảnh so sánh, ẩn dụ. - Hàm súc về nội dung.	- Một mặt người...mặt của. - Cái răng .. góc con người. - Đói cho sạch...thơm. - Thương người...thương thân. - Không thầy...làm nên.

2. Văn bản nghị luận

TT	Tác phẩm	Tác giả	Nội dung	Nghệ thuật
1	Tinh thần yêu nước của nhân dân ta	Hồ Chí Minh	Dân ta có một lòng nồng nàn yêu nước – đó là một truyền thống quý báu của ta...	Dẫn chứng cụ thể, phong phú, giàu sức thuyết phục...
2	Đức tính giản dị của Bác Hồ	Phạm Văn Đồng	- Bác giản dị trong đời sống, trong quan hệ với mọi người, trong lời nói và bài viết. - Sự giản dị hòa hợp với đời sống tinh thần phong phú, với tư tưởng và tình cảm cao đẹp.	Dẫn chứng cụ thể, nhận xét sâu sắc...
3	Ý nghĩa văn chương	Hoài Thanh	Nguồn gốc, ý nghĩa và công dụng của văn chương	Vừa có lí lẽ vừa có cảm xúc và hình ảnh...

3. Truyện ngắn hiện đại

Tác phẩm	Tác giả	Nội dung	Nghệ thuật
Sống chết mặc bay	Phạm Duy Tốn	- Lên án gay gắt tên quan phụ mẫu tàn ác, vô trách nhiệm. - Bày tỏ niềm thương cảm với cảnh nghìn thảm muôn sâu của người dân.	Tăng cấp và tương phản

4. Văn bản nhật dụng

Tác phẩm	Tác giả	Thể loại	Nội dung	Nghệ thuật
Ca Huế trên sông Hương	Hà Ánh Minh	- Thể loại: Kí - Kiểu: VB nhật dụng	- Ca Huế là 1 hình thức sinh hoạt văn hóa lịch sử, tao nhã. - Một sản phẩm tinh thần đáng trân trọng cần được bảo tồn và phát triển.	- Phương thức biểu đạt: B/C, MT, TM, bình luận sâu sắc. - Biện pháp tu từ: liệt kê, so sánh. - Từ ngữ, hình ảnh: vừa chân thực, vừa gợi cảm.

II. Phần Tiếng Việt

1. Lí thuyết (SGK)

- Rút gọn câu
- Câu đặc biệt
- Thêm trạng ngữ cho câu
- Chuyển câu chủ động thành câu bị động
- Dùng cụm C _ V để mở rộng câu
- Liệt kê
- Dấu câu

2. Thực hành

Câu 1: Xác định câu rút gọn, câu đặc biệt trong những câu sau:

- a. Cháy. Tiếng thét.
- b. Mùa xuân đã về.
- c. Phải cố gắng để đạt kết quả tốt trong học tập.
- d. Những bài tập mà cô cho.

Câu 2: Xác định và phân loại trạng ngữ trong những câu sau:

- a. Vào mùa đông, lá bàng đỏ như màu đồng hun.
- b. Từng đàn cá tung tăng bơi lội giữa hồ.
- c. Vì chăm chỉ, chúng tôi đã nhận được phần thưởng xứng đáng.

d. Bằng khối óc sáng tạo và bàn tay khéo léo của mình, chúng tôi đã hoàn thành xuất sắc nhiệm vụ được giao.

Câu 3: Xác định cụm C - V làm thành phần câu trong những câu sau:

- a. Cái cây này hoa đã tàn.
- b. Thiếu úy Sơn đôi mắt tinh anh.
- c. Bỗng một bàn tay đập vào vai khiến hắn giật mình.
- d. Khi bắt đầu kháng chiến, nhân dân ta tinh thần rất hăng hái.

Câu 4. Chuyển đổi những câu chủ động sau thành câu bị động

- a. Thầy giáo phê bình em.

- b. Một vị vua đã xây ngôi chùa ấy từ thế kỉ XV.
- c. Người ta trồng cây đa (thật to) giữa làng.
- d. Người nông dân nghèo mua con la ngoài chợ.
- e. Người ta phá ngôi chùa ấy đi.
- g. Trào lưu đô thị hóa đã thu hẹp sự khác biệt giữa thành thị và nông thôn.

Câu 5. Tìm từ ngữ liệt kê và cho biết chúng được tạo ra bằng kiểu nào và nêu tác dụng của chúng trong những câu sau:

a. Toàn thể dân tộc Việt Nam quyết đem tinh thần và lực lượng, tính mạng và của cải để giữ vững quyền tự do độc lập ấy.

b. Tiếng Việt của chúng ta phản ánh sự hình thành và trưởng thành của Xã hội Việt Nam và của dân tộc Việt Nam, của tập thể nhỏ là gia đình, họ hàng, làng xóm và của tập thể lớn hơn là dân tộc, quốc gia.

c. Bài thơ Bạn đến chơi nhà

(Nguyễn Khuyến)

d. Tre giữ làng, giữ nước, giữ mái nhà tranh, giữ đồng lúa chín.

(Cây tre Việt Nam – Thép Mới)

e. “Tinh lại đi em, qua rồi cơn ác mộng

Em đã sống lại rồi, em đã sống!

Điện giật, dùi đâm, dao cắt, lửa nung

Không giết được em người con gái anh hùng.”

(Người con gái Việt Nam – Tố Hữu)

III. Phần tập làm văn: Nghị luận chứng minh và nghị luận giải thích.

*** **Một số đề và dàn bài tham khảo**

1. Đề bài

Đề 1: Chứng minh rằng: *Có chí thì nên.*

Đề 2: Chứng minh tính đúng đắn của câu tục ngữ: *“Uống nước nhớ nguồn.”*

Đề 3: Giải thích nội dung lời khuyên của Lê - nin: *Học, học nữa, học mãi.*

Đề 4: Giải thích câu tục ngữ: *Lá lành đùm lá rách*

Đề 5: “Mùa xuân là Tết trồng cây,

Làm cho đất nước càng ngày càng xuân.”

Bác Hồ muốn khuyên dạy chúng ta điều gì qua hai dòng thơ này? Vì sao việc trồng cây trong mùa xuân của đất trời lại có thể góp phần làm nên mùa xuân của đất nước?

Đề 6: “Nhiều điều phủ lấy giá gương,

Người trong một nước phải thương nhau cùng”

Hãy tìm hiểu người xưa muốn nhắn nhủ điều gì qua câu ca dao ấy.

Đề 7: Hãy giải thích ý nghĩa của câu tục ngữ: Thất bại là mẹ thành công.

*** Dàn bài: Đề số 2:**

1. Mở bài: (0.5 điểm):

- Lòng biết ơn là một truyền thống đạo đức cao đẹp.

- Truyền thống ấy đã được đúc kết qua câu tục ngữ "Uống nước nhớ nguồn".

2. Thân bài: (3.0 điểm): Trình bày lần lượt các nội dung cần chứng minh.

*** Giải thích nội dung câu tục ngữ "Uống nước nhớ nguồn"**

- Nghĩa đen: Khi uống nước cần phải nhớ tới nơi xuất phát dòng nước, nguồn gốc mà chúng được tạo ra.

- Nghĩa bóng: Khi chúng ta được hưởng bất cứ thành quả nào đó dù to lớn hay nhỏ bé thì chúng ta phải nhớ ơn những thế hệ đi trước, những người đã tạo ra thành quả đó.

*** Chứng minh tính đúng đắn của câu tục ngữ**

- Tại sao phải "nhớ nguồn"?

+ Trong thiên nhiên và xã hội, không có một sự vật, một thành quả nào mà không có nguồn gốc, không do công sức lao động tạo nên.

+ Của cải vật chất, đất nước giàu đẹp do ông ta ta dựng nên... Con cái là do các bậc cha mẹ sinh thành dưỡng dục. Vì thế, nhớ nguồn là đạo lí tất yếu.

+ Thái độ sống biết ơn là truyền thống đạo đức của dân tộc. Sống biết ơn, ta mới biết trân trọng những gì mình đang có, và có ý thức phát triển dựa trên những gì đã có.

+ "Uống nước nhớ nguồn" là nền tảng vững chắc tạo nên một xã hội nhân ái, đoàn kết.

- Những biểu hiện của lòng biết ơn trong nhân dân từ xưa đến nay:

+ Thời xưa: Tổ chức cúng kiếng để cảm ơn trời đất. Mỗi vụ mùa đều cúng thần linh, thờ tổ tiên, ông bà, cha mẹ.

+ Ngày nay: Con cháu biết ơn ông bà, cha mẹ. Tự hào với lịch sử anh hùng và truyền thống văn hóa vẻ vang của dân tộc. Một số ngày lễ tiêu biểu: ngày 20/11, ngày 27/7...Giúp đỡ gia đình có công, tạo điều kiện về công việc, xây nhà tình nghĩa, thăm hỏi...Bên cạnh đó, có những người chỉ biết hưởng thụ, vong ơn, bội nghĩa, cần phải nghiêm khắc lên án.

- Trách nhiệm của thế hệ trẻ ngày nay

+ Ra sức bảo vệ và tích cực học tập, lao động góp phần xây dựng đất nước.

+ Có ý thức gìn giữ bản sắc, tinh hoa của dân tộc và tiếp thu có chọn lọc tinh hoa nước ngoài.

+ Có ý thức tiết kiệm, chống lãng phí khi sử dụng thành quả lao động của mọi người.

3. Kết bài: (0.5 điểm)

- Khẳng định câu tục ngữ là lời khuyên đúng đắn, có ý nghĩa sâu sắc.

- Rút ra bài học cho bản thân.

Dàn bài Đề 4: Giải thích câu tục ngữ: *Lá lành đùm lá rách*

a. Mở bài:

- Nêu vấn đề nghị luận

- Trích dẫn câu tục ngữ

b. Thân bài

*** Giải thích ý nghĩa câu tục ngữ**

- Nghĩa đen:

+ Lá lành: là lá còn nguyên vẹn, giữ nguyên hình dáng, lá rách: lá bị mất 1 phần hoặc không còn nguyên vẹn, đùm là bao bọc, chở che.

+ Lá lành đùm lá rách: là bảo vệ, che chở, bao bọc lá rách.

→ Câu tục ngữ cho thấy 1 hiện tượng bình thường, quen thuộc trong cuộc sống: khi gói bánh, gói hàng, người ta thường đặt các lớp lá lành lặn bên ngoài để bao bọc lớp lá rách bên trong.

- Nghĩa bóng: Lá lành – lá rách là hình ảnh tượng trưng cho những con người trong những hoàn cảnh khác nhau: yên ổn, thuận lợi; khó khăn, hoạn nạn => bằng lối nói hình ảnh, ông bà xưa muốn khuyên chúng ta hãy giúp đỡ, đùm bọc những người không may lâm vào cảnh khó khăn, cơ nhỡ...

- Bài học: trong cuộc sống, con người ở các hoàn cảnh khác nhau cần yêu thương đùm bọc lẫn nhau.

- Những câu tục ngữ, ca dao cùng ý nghĩa: “Nhiều điều...phải thương nhau cùng”, “Khôn ngoan đá đáp... đá nhau”, “Bầu ơi... chung một giàn”.

*** Tại sao con người phải yêu thương, đùm bọc lẫn nhau?**

- Vì chúng ta sống cùng trong một đất nước, cùng dòng giống Tiên Rồng.

- Vì đó là thể hiện quan điểm sống tốt đẹp, nghĩa tình, một vấn đề đạo lí tốt đẹp và là truyền thống quý báu của dân tộc ta, sự cảm thông, chia sẻ, giúp đỡ nhau trong hoạn nạn là cơ sở của tình đoàn kết, tình làng, nghĩa xóm → tình yêu nước.

- Vì thơ ơ với nỗi đau khổ, bất hạnh của người khác là tội lỗi, sẽ không có một cuộc sống, một xã hội tốt đẹp...

*** Thực hiện tinh thần yêu thương, đùm bọc nhau như thế nào?**

- Giúp đỡ người hoạn nạn phải xuất phát từ lòng cảm thông chân thành không bằng thái độ ban ơn, bố thí. Ngược lại người được giúp đỡ cũng không nên ỷ lại mà phải cố gắng vượt qua khó khăn.

- Giúp đỡ nhau có thể bằng nhiều cách (vật chất hay tinh thần) tùy theo hoàn cảnh của mình.

(HS lấy một số dẫn chứng thực tế làm sáng tỏ các luận điểm trên. GV căn cứ tính xác thực, chọn lọc dẫn chứng và cách lập luận của HS để cho điểm).

c. Kết bài

- Khẳng định câu tục ngữ là lời khuyên sâu sắc

- Liên hệ bản thân

Dàn bài đề số 7: Thất bại là mẹ thành công

I. Mở bài: Giới thiệu câu tục ngữ: “ Thất bại là mẹ thành công”: Trong cuộc sống mỗi chúng ta có ai chưa từng thất bại. Những thất bại dù nhỏ hay lớn đều có một tác động rất lớn đến mỗi con người. Có người đã không thể tự đứng lên sau vấp ngã. Đã bao giờ bạn tự hỏi thành công là gì mà bao kẻ phải bỏ cuộc, thất bại là gì mà đã làm bao người chán nản. Vậy để có những thành công đó hãy vượt qua những thất bại ấy ta phải làm những gì? Để khuyên chúng ta có động lực sau những lần thất bại để có được những thành công ông bà ta đã có câu: “Thất bại là mẹ thành công”. Chúng ta cùng đi tìm hiểu câu tục ngữ này.

II. Thân bài

1. Giải thích

* Nghĩa đen:

- “Thất bại” là những lần vấp ngã, khó khăn trong công việc và cuộc sống. Là những công việc ta vạch định không đạt được kết quả như mong muốn.

- “Thành công” là đạt được những kết quả đạt được theo ý ta muốn, và công việc đó được hoàn thành tốt đẹp, xuất sắc.

- “Mẹ”: Mẹ là người đã sinh ra, đã tạo nên con, vậy để có những thành công cần phải có thất bại.

* Nghĩa bóng: Mỗi người chúng ta ai cũng từng trải qua thất bại một lần. Vượt qua thất bại như thế nào mới là cách tốt, nhưng thất bại thường có hai loại người và hai phản ứng khác nhau:

- Có người bỏ cuộc như một con chim trúng tên thì tất yếu phải sợ cung

- Có những người quyết tâm để đạt được thành công. Khi thất bại họ đem vấn đề ra mổ xẻ, phân tích, tìm nguyên nhân để tiếp tục công việc của mình. Và đó là những người có những kinh nghiệm lớn, thành công lớn.

2. Tại sao “thất bại là mẹ thành công”?

- Sự mâu thuẫn của câu nói: “thành công” hoàn toàn trái ngược với “thất bại”.

- Nguyên nhân: Vì sau khi mỗi lần thất bại ta sẽ tìm được nguyên nhân dẫn đến sai sót của công việc, giúp ta có kinh nghiệm và giúp ta tránh được những sai lầm và bước tiếp đến thành công.

3. Tác động của thất bại

- Đối với người dễ nản chí: chấp nhận, sợ hãi khó khăn, thất bại.

- Đối với người có ý chí: vượt qua khó khăn, đối đầu với thử thách.

- Dẫn chứng:

• Lúc nhỏ ta tập xe, sau mỗi lần té đầu là ta sẽ biết đi.

• Nhà bác học Edison đã thất bại hàng ngàn lần trước khi ông sáng tạo ra chiếc bóng đèn.

III. Kết bài

- Khẳng định tính đúng đắn của vấn đề.

- Từ những phân tích rút ra kinh nghiệm cho bản thân.

*** Một số đề tham khảo**

Đề 1:

Phần I: Đọc – Hiểu (3.0 điểm)

Đọc đoạn trích sau và trả lời câu hỏi?

“Dân ta có một lòng nồng nàn yêu nước. Đó là truyền thống quý báu của ta. Từ xưa đến nay, mỗi khi tổ quốc bị xâm lăng, thì tinh thần ấy lại sôi nổi, nó kết thành một làn sóng vô cùng mạnh mẽ, to lớn, nó lướt qua mọi sự nguy hiểm, khó khăn, nó nhấn chìm tất cả lũ bán nước và cướp nước.

Lịch sử đã có nhiều cuộc kháng chiến vĩ đại chứng tỏ tinh thần yêu nước của dân ta. Chúng ta có quyền tự hào vì những trang lịch sử vẻ vang thời đại Bà Trưng, Bà Triệu, Trần Hưng Đạo, Lê Lợi, Quang Trung,... chúng ta phải ghi nhớ công lao của các vị anh hùng dân tộc, vì các vị ấy là tiêu biểu của một dân tộc anh hùng.

(Ngữ Văn 7, tập hai, NXBGD, năm 2019)

Câu 1: Đoạn văn trên trích từ tác phẩm nào? Tác giả là ai?

Câu 2: Đoạn văn trên được viết theo phương thức biểu đạt nào?

Câu 3: Nội dung đoạn trích trên là gì?

Câu 4: Trong câu: Chúng ta có quyền tự hào vì những trang lịch sử vẻ vang thời đại Bà Trưng, Bà Triệu, Trần Hưng Đạo, Lê Lợi, Quang Trung,... tác giả đã sử dụng biện pháp tu từ nào? Cho biết tác dụng của biện pháp tu từ đó?

Phần II. Làm văn (7.0 điểm)

Câu 1: (2.0 điểm): Từ nội dung văn bản trên, em hãy viết đoạn văn 7 – 9 câu nêu lên suy nghĩ của em về truyền thống yêu nước của dân tộc ta.

Câu 2: (5.0 điểm): Giải thích câu tục ngữ: Lá lành đùm lá rách.

Đề 2:

Phần I: Đọc – Hiểu (3.0 điểm)

Đọc đoạn trích và trả lời câu hỏi bên dưới:

“Bác suốt đời làm việc, suốt ngày làm việc, từ việc rất lớn: Việc cứu nước, cứu dân đến việc rất nhỏ, trồng cây trong vườn, viết một bức thư cho một đồng chí, nói chuyện với các cháu miền Nam, đi thăm nhà tập thể công nhân, từ nơi làm việc đến phòng ngủ, nhà ăn... trong đời sống của mình, việc gì Bác tự làm được thì không cần người giúp, cho nên bên cạnh Bác người giúp việc và phục vụ có thể đếm trên đầu ngón tay và Bác đã đặt cho số đồng chí đó những cái tên mà gộp lại là ý chí chiến đấu và chiến thắng: Trường, Kỳ, Kháng, Chiến, Nhất, Định, Thắng, Lợi!”

(Ngữ Văn 7, tập hai, NXBGD, năm 2019)

Câu 1: Đoạn trích trên thuộc tác phẩm nào? Ai là tác giả?

Câu 2: Phương thức biểu đạt chính của đoạn trích?

Câu 3: Nêu nội dung chính của đoạn trích trên?

Câu 4: Em có nhận xét gì về nghệ thuật chứng minh của đoạn trích trên?

Phần II: Làm văn (7.0 điểm)

Câu 1: (2.0 điểm): Viết một đoạn văn ngắn, 6 – 8 câu nêu suy nghĩ của em về Bác Hồ, có sử dụng câu đặc biệt.

Câu 2: (5.0 điểm): Giải thích câu tục ngữ: Thất bại là mẹ thành công.

• **Lưu ý:** Đề phòng giáo dục ra, đề cương chỉ hệ thống kiến thức và một số dạng bài tập để các em ôn tập, củng cố kiến thức.